

POSTANOWIENIE

Dnia 6 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z odwołania A. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o przywrócenie do pracy, wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,
odszkodowanie z tytułu dyskryminacji w zatrudnieniu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 czerwca 2018 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w S.
z dnia 13 kwietnia 2017 r., sygn. akt IV Pa .../17,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powódki się na rzecz pozwanego kwotę 1.440 (tysiąc czterysta czterdzieści) złotych, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 kwietnia 2017 r. Sąd Okręgowy w S. oddalił apelację powódki A. S. od wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 27 grudnia 2016 r., którym oddalono jej powództwo przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O. o przywrócenie do pracy, wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy oraz odszkodowanie z tytułu dyskryminacji w zatrudnieniu.

Powódka zaskarżyła powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 18^{3a} § 1

k.p., przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że wskazanie kryterium dyskryminacyjnego „nie stał za mną bogaty mąż”, w pojęciu którym kryje się zarówno kryterium płci, stanu cywilnego, pochodzenia społecznego, statusu majątkowego i społecznego nie stanowi cechy prawnie chronionej przed nierównym traktowaniem; 2/ art. 11³ i art. 18^{3a} § 1 k.p., przez przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że powódka nie była dyskryminowana w zakresie awansowania, warunków pracy, wynagradzania, kierowania na szkolenia, a także rozwiązania stosunku pracy; 3/ art. 18^{3a} § 1 k.p., przez odmowę zasądzenia na rzecz powódki odszkodowania za nierówne traktowanie w zatrudnieniu; 4/ art. 45 § 1 k.p., przez jego niezastosowanie i niesłuszne uznanie, że wskazana przez pozwanego podstawa rozwiązania z powódką umowy o pracę w postaci utraty zaufania do pracownika podana w wypowiedzeniu umowy o pracę była przyczyną konkretną, prawdziwą i rzeczywistą, a w bezpośredniej konsekwencji uznaniu, iż wypowiedzenie stosunku pracy było uzasadnione, co spowodowało nieprzywrócenie do pracy; 5/ art. 45 § 1 k.p., przez uznanie, że pracodawca może stracić zaufanie do pracownika, mimo iż nie poniósł żadnych strat ani wizerunkowych ani materialnych, a utrata zaufania może zostać spowodowana zdarzeniem przyszłym i niepewnym; 6/ art. 30 § 4 k.p., przez niezastosowanie, a tym samym wydanie wyroku, w którym Sąd Okręgowy przekroczył granicę badania zasadności wypowiedzenia umowy o pracę, które powinno być ograniczone do oceny przyczyn rozwiązania stosunku pracy wskazanych w wypowiedzeniu. Skarżąca powołała się również na obrazę prawa procesowego: 1/ art. 231 k.p.c., przez uznanie przez Sąd, że powódka co najmniej nie uprawdopodobniła z wykorzystaniem domniemań faktycznych nierównego traktowania w zatrudnieniu; 2/ art. 382 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez bezpodstawny brak uzupełnienia przez Sąd Okręgowy postępowania dowodowego, a także pominięcie części zebranego materiału dowodowego. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. W uzasadnieniu wniosku wskazała, że za przyjęciem skargi do rozpoznania przemawia wystąpienie w sprawie istotnych

zagadnień prawnych. Zdaniem skarżącej, istotne zagadnienia prawne stanowią pytania: 1/ jak szczegółowo powód winien uściślić niedozwolone kryterium dyskryminacyjne i czy ujęcie go w podanym w toku procesu skrócie myślowym „nie stał za mną bogaty mąż”, w którym to pojęciu zawiera się zarówno kryterium płci, stanu cywilnego, pochodzenia społecznego, statusu majątkowego i społecznego, może zostać potraktowane jako kryterium dyskryminacyjne (art. 18^{3a} § 1 k.p.)?; 2/ jakie roszczenia może kierować powód w stosunku do pracodawcy w przypadku ustalenia nierównego traktowania w zatrudnieniu i czy może kierować do niego bezpośrednio roszczenie o zatrudnienie go na stanowisku radcy prawnego w przypadku odmowy takiego zatrudnienia (art. 18^{3a} § 1 k.p.); 3/ czy porównanie położenia pracowników w celu stwierdzenia dyskryminacji może odnosić się tylko do osób znajdujących się w idealnie tej samej (identycznej) sytuacji, czy też w przypadku braku u danego pracodawcy osoby o dokładnie takich samych kwalifikacjach, wykształceniu, stażu, doświadczeniu zawodowym jak pracownik twierdzący, że był dyskryminowany, może dotyczyć osób znajdujących się w sytuacji analogicznej lub wystarczająco porównywalnej (art. 18^{3a} § 1 k.p.); 4/ czy obawa przed przekazaniem danych uzyskanych w związku z pracą czyli zdarzeniem przyszłym i niepewnym, jest przyczyną konkretną, prawdziwą, rzeczywistą wypowiedzenia umowy o pracę i może stanowić podstawę utraty zaufania do pracownika. Powódka podniosła również, że w sprawie występuje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania lub o jej oddalenie i zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać

w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., sygn. II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Sformułowanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego z 23 marca 2012 r., II PK

284/11, LEX nr 1214575; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158, z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729).

Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnieniu skarżąca, za wyjątkiem pierwszego ze sformułowanych zagadnień prawnych, ograniczyła się jedynie do przedstawienia wątpliwości w formie pytań. Nie nawiązała natomiast w sposób ogólny i abstrakcyjny do treści powołanych przepisów oraz nie wskazała, na czym polega trudność w dekodowaniu zawartych w nich norm prawnych. Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na zaprezentowaniu przez skarżącego własnego stanowiska. Wymogi te uzasadnione są publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 października 2007 r., V CSK 356/07). Argumentów za istnieniem tejże przesłanki przedsądu należałoby zatem poszukiwać w innych elementach konstrukcyjnych skargi, tj. w podstawach kasacyjnych i ich uzasadnieniu. Nie jest to jednak rolą Sądu Najwyższego na etapie badania kryteriów przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Braki te powodują, że skarżąca nie wykazała występowania publicznoprawnej potrzeby rozpoznania sprawy przez Sąd Najwyższy orzekający jako sąd kasacyjny.

Odnosząc się do pierwszego z przedstawionych przez skarżącą zagadnień prawnych wypada zauważyć, że dyskryminowaniem w rozumieniu art. 18^{3a} k.p. jest nierówne traktowanie w zatrudnieniu z określonych przyczyn i nie jest wystarczające wskazanie na „podłoże dyskryminacyjne” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2012 r., I PK 173/11, OSNP 2013 nr 11-12, poz. 125). Ustanowiony w art. 18^{3a} § 2 k.p. zakaz dyskryminowania w jakikolwiek sposób oznacza zakaz

wszelkich zachowań stanowiących przejaw dyskryminowania z przyczyn określonych w jego § 1, a ten ostatni przepis wyodrębnia dwie grupy zakazanych kryteriów. Nakazuje on bowiem równe traktowanie pracowników, po pierwsze - bez względu na ich cechy lub właściwości osobiste i te zostały wymienione przykładowo ("w szczególności"), a po drugiej ("a także") - bez względu na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy. Rozdzielenie tych dwóch grup kryteriów dyskryminacji zwrotem "a także bez względu na" pozwala na przyjęcie, że przykładowe wymienienie przyczyn dyskryminacji ("w szczególności") odnosi się tylko do pierwszej z tych grup. Przykładowe wyliczenie objętych nią kryteriów wskazuje, że niewątpliwie chodzi tu o cechy i właściwości osobiste człowieka niezwiązane z wykonywaną pracą i to o tak doniosłym znaczeniu społecznym, że zostały przez ustawodawcę uznane za zakazane kryteria różnicowania w dziedzinie zatrudnienia. Otwarty katalog tych przyczyn pozwala zatem na jego uzupełnienie wyłącznie o inne cechy (właściwości, przymioty) osobiste o społecznie doniosłym znaczeniu, takie jak np. światopogląd, nosicielstwo wirusa HIV, a nawet wygląd, jeżeli w określonych okolicznościach może on być uznany za przyczynę różnicowania pracowników stanowiącego przejaw dyskryminacji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2017 r., III PK 100/16, LEX nr 2331696).

W przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy zauważył jednakże, że powódka w toku postępowania nie uprawdopodobniła chociażby tego, że pracodawca mając do wyboru więcej niż jednego pracownika o porównywalnych kompetencjach, wykształceniu, doświadczeniu czy też przydatności na danym stanowisku, awansował jednego z nich tylko dlatego, że był innej płci, stanu cywilnego czy też miał inne od powódki poglądy polityczne (uzasadnienie s. 15).

Skarżąca powołała się też na potrzebę wykładni przepisów, budzących w jej ocenie poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie. W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września

2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Także w zakresie tej przesłanki przedsądu skarżąca nie spełniła wskazanych wyżej wymagań. Nie określiła bowiem, jaki przepis budzi wątpliwości interpretacyjne i na czym te poważne wątpliwości polegają, a nadto nie przytoczyła orzecznictwa wskazującego na rozbieżności poglądów judykatury w wykładni tego przepisu. Stosowne zarzuty powołane w podstawach zaskarżenia oraz ich uzasadnienie podlegają zaś rozpatrzeniu przez Sąd Najwyższy dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania, na etapie jej merytorycznego rozpoznania.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.).